

Stručni rad

Nevolje i nemoć učitelja u razredu

Alenka Petrič;

Osnovna šola Karla Destovnika – Kajuha v Ljubljani

Sažetak

Svi smo mi kao učitelji barem jednom u životu doživjeli iskustvo bespomoćnosti u učionici na satu podižući ton i vičući. Neki učitelji, pak, stalno viču i uopće ne shvaćaju da vikanje negativno utječe na njihovu dobrobit, na obrazovanje, nastavu i dobrobit učenika. Učitelj koji više ima tendenciju da se osjeća nečuvano i ignorirano. Pažnju, poslušnost i praćenje postižu podizanjem glasa, što se često može shvatiti i kao poziv u pomoć. U članku ću opisati kako učitelj izražava bespomoćnost i koje su posljedice. Kao učitelji ne shvaćamo koliko je važan psihološki stav u našoj profesiji, poučavamo i odgajamo djecu i adolescente koji još nemaju razvijenu osobnost, stoga moramo biti vrlo oprezni u tome kako im pristupamo i na koji načinim prenosimo gradivo. U životu često nije važno ono što kažemo, već kako to kažemo, na koji način.

Ključne riječi: vikanje, bespomoćnost, nisko samopoštovanje, stav, prijetnje, akcija, povisivanje glasa, negativni utjecaji

1.Uvod

Kad učitelj povisi glas, to znači da izražava ljutnju, nezadovoljstvo govoreći vrlo glasno, tada govori jakim, glasnim i kreštavim glasom. Najčešće to čini nesvjesno, podsvjesno, ali ni ne shvaća koliko njegovo vikanje u tom trenutku može štetiti odnosu učitelja i učenika. Ne shvaća da podizanje glasa dugoročno ne donosi dobre rezultate, iako u datom trenutku može biti naizgled učinkovito. Čak i ako vikom postiže rezultate, nema bitnih promjena kada se situacija ponovno smiri, jer u tom trenutku učitelj smiri učenike i učenici ga slušaju, ali neće postići da učenici samostalno brinu o miru i tišini. Učitelj prvo mora biti svjestan vlastitog vikanja, čak i razumjeti zašto neki ljudi viču. Mora shvatiti da se i sam našao u bespomoćnoj i stresnoj situaciji i da se u tom trenutku osjeća neuslišano i zanemareno. Kada netko neprestano viče na nas, on vrši svoju emocionalnu tiraniju na nama. Njegova je svrha steći kontrolu nad nama i steći potrebnu prednost. To je vrsta zastrašivanja koja djeluje samo kratko vrijeme. Dugoročno, međutim, rezultati sigurno nisu dobri, jer maltretiranjem nastojimo navesti druge da rade ono što mi želimo. Jasno je da to pogoršava odnos i onemogućuje emocionalnu bliskost s takvom osobom. Ako mora natjerati svoje učenike na rad vičući, mora prepoznati u tome vlastitu slabost i nisko samopouzdanje. A kako vikanje vrlo često nije učinkovita odgojna mjera, ono samo podređuje, usmjerava i odgaja učenika, pa se prekršaji zbog kojih je učitelj vikao gotovo uvijek ponavljaju.

2.Vikanje kod učenika uzrokuje nisko samopoštovanje, a kod učitelja predstavlja gubitak kontrole

Ako učitelj često viče na učenika i kori ga zbog grešaka na glasan i agresivan način, to će prije ili kasnije dovesti do toga da učenik izgubi povjerenje u sebe. Umjesto da se usredotoči na zadatak i problem koji je pred njim, on će sve svoje napore usmjeriti na izbjegavanje pogrešaka zbog kojih će biti ukoren. Neodlučnost i strah će ga gurnuti u pasivnost, jer će radije ništa učiniti nego pogriješiti. Velika većina učitelja ne podiže ton tako lako. To se posebno događa kada su jako uznemireni, ljuti i pod stresom. Osjećaji i emocije koje imaju u sebi drastično eskaliraju. Energija razgovora nedvojbeno se značajno povećava onog trenutka kada podignu glas. U trenutku kad učitelj vrisne, moglo bi se reći da gubi kontrolu nad sobom i dopušta da se sukob više rasplamsa, umjesto da ga smiri. Gubitak kontrole nad sobom u prisutnosti učenika nikako nije odgojno, primjereno i sigurno.

3.Učitelj reagira emocijama umjesto razumom, njegove upute su teško razumljive i izvedive

Ispravno je da učitelj pokazuje svoje emocije, jer i učitelj je samo čovjek. Samim time pokazuje i učenicima je primjer primjerenog izražavanja emocija i nošenja s njima. Učitelj mora biti emocionalno stabilan i mora znati kada reagirati emocijama, a kada razumom, u stresnim i konfliktnim situacijama mora se koristiti i razumom. Može pokazati emocije ako također pokaže pozitivan, konstruktivan način da se s njima nosi.

Učitelj mora pokazati razumijevanje, poštovanje, postići kompromis ili dogovor te se pobrinuti da se sljedeći put neugodna situacija ne ponovi. Ali to neće postići samo vikom. Kad učitelj daje uputu vičući, ona vjerojatno nije kratka, jasna i racionalna. Upravo zbog prethodno spomenutog osjećaja gubitka kontrole nerijetko se događa da učitelj zapadne u glasne prodike, pretjerano nabranje, nejasne rečenice i nerazumljive zahtjeve dok

više. Učitelj je jednostavno previše reaktivan da bi izrazio svoje zahtjeve i očekivanja na konstruktivan način. Takvim tonom i žestinom zastrašuje učenika i stavlja ga pod stres.

4. Mjere i odnosi učenika i učitelja

Kad učitelj povisuje ton glasa, atmosfera u razredu je loša. Odnos učenik-nastavnik se pogoršava umjesto da se poboljšava. Učenik je vjerojatno uvrijeđen, prestrašen, ako ništa drugo, neraspoložen. Osjeća se loše i sve više tone u niska emocionalna stanja. U očima učitelja učenik je sve neposlušniji i lijeniji, a učitelj sve stroži, neumoljiviji i eksplozivniji.

Ako se takva situacija redovito ponavlja, učenik će početi izbjegavati učitelja i više mu se neće obraćati za pomoć, ideje i mišljenja. Učitelj u naletu bijesa i prijetnji daje mnoga obećanja, na primjer, pozvati će učenika pred ploču i tražiti od njega usmeno ocjenjivanje ili će pozvati učenikove roditelje na sastanak ako ga ne poslušna i počne sudjelovati u nastavi. Najveća mana ovih prijetnji je što vrlo brzo i učinkovito ruše učiteljev autoritet ako ih učitelj doista ne provodi. Mora i izvršiti ono što obeća, inače ga učenik od sada neće shvaćati ozbiljno, nego će još više ometati nastavu, zadirkivati, ogovarati i ignorirati učiteljeva upozorenja. Učiteljeva riječ više neće imati težinu, njegove će prijetnje naići na gluhe uši, a učenik će zbog toga sve manje obraćati pozornost na njega i slušati ga.

Učenici imaju prekidač učenja. Kada je uključen, vrlo su susretljivi i spremni za nove informacije, vole slušati i mogu vrlo brzo zapamtiti tekući materijal. Ali kada je prekidač isključen, događa se suprotno. Informacije ulaze kroz jedno uho, a izlaze kroz drugo uho. Ne pamte dobro informacije ili ih uopće ne čuju, pa posljedično tome uče malo ili nimalo. Prekidač se također isključuje kada dijete doživi loše osjećaje. Stres, strah, nevolja, žurba, forsiranje. Vikanje izaziva upravo te loše osjećaje, pa učitelj ne treba očekivati da će učenik internalizirati i dobro zapamtiti sve što učitelj kaže u nervozu, ljutnji i lošem emocionalnom stanju. To su male tajne velikih majstora. Učitelj mora biti u dobroj emocionalnoj poziciji. Imati puno volje i snage za pravilno izvođenje nastave u cijelosti.

5. Naknadno buđenje svijesti i opraštanje

Podznanje glasa odnosno vikanje kao mjera ima vrlo malu odgojnu vrijednost. To znači da ne uzrokuje bitnu ili dugotrajnu promjenu u učenikovu ponašanje i nastavu. I to je iz veoma jednostavnog razloga, naime, kada učitelj više ili grubo govori, to učenika ne vodi i ne usmjerava, već paralizira i onemogućuje mu funkcioniranje. To mu uzrokuje tjeskobu i bespomoćnost. Učitelj tako počinje forsirati i plašiti učenika. Učenik će najvjerojatnije potpuno prestati pratiti i surađivati s učiteljem. Nastavnik nije smireno otkrio razlog zašto je učenik spor i nevješt, nije dao jasne upute, postavio očekivanja i zahtjeve, nije se pobrinuo i raspitivao da učenik ima sve što mu je potrebno da bi mogao ispuniti učiteljeva očekivanja. Nekoliko sati nakon glasnog sukoba učitelj osjeća grižnju savjesti i krivnju. Dok se smiruje, budi mu se svijest i postupno počinje shvaćati da više na djecu. Učitelj ima osjećaj da se mora nekako odužiti učenicima, dobiti neke dobre bodove kod djece. Profesor provjerava da li ga učenici još uvijek vole, obavezno uputi koju dobru riječ i da učenicima do znanja da je profesor i dalje tu za svoje učenike, iako je prethodni sat povisio ton i naljutio se. Uz sve to učitelj ulazi u permisivni odgoj i poučavanje, povlađivanja i nagrađivanja u što se inače ne bi miješao i vrlo vjerojatno će se negativno odraziti na odgoj i poučavanje. Učitelj će potrošiti previše energije za vrlo malo rezultata.

6.Zaključak

Tijekom svoje dugogodišnje prakse kao učitelj razredne nastave svake godine sve više uočavam da učitelj zapravo usmjerava i odgaja učenike, te na taj način utječe na samo učenje i obrazovni razvoj učenika. Kako je moćna i slavna učiteljeva zadaća. Na taj način učitelj može učeniku nanijeti veliku štetu ili mu munjevito pomoći na njegovom putu osobnog rasta i obrazovanja. Učitelj može biti učeniku kritičar ili motivator, ohrabrivati učenika, ohrabrivati ga ili ga saplirati i sputavati. I sama jako pazim da se često nađem u ulozi motivatora, a ne kritičara, iako je to popriličan izazov, jer danas su djeca sve slobodnija i odvažnija, gotovo da više ne poznaju strah, jednostavno ignorirati i ne sudjelovati, što je ohrabrujuće, problem se javlja kod one djece koja kod kuće nemaju poticajno vodstvo i nemaju usvojene vrijednosti ili su potpuno zanemarena, takav učenik stalno ometa nastavu i učitelja je bespomoćan. Zadaća učitelja stoga nije jednostavna, zahtijeva jaku mentalnu i emocionalnu snagu. Mora imati puno volje i snage. Iznad svega, vrlo je važno da ne bude previše emotivan, već da se umjesto reaktivnosti i pretjerane emocije trudi ponašati razumno, smireno i s poštovanjem. Mora naučiti kako viku zamijeniti primjerenom, pedagoški ispravnom i učinkovitom odgojnom mjerom, kako na pristojan način ostvariti svoje ciljeve. Podizanje glasa također može rezultirati strahopoštovanjem. Ovo prekida dvosmjernu komunikaciju. Učenici prestaju odgovarati učitelju, ispitivati ga i surađivati s njim, počinju ga izbjegavati i bježati od njega na mentalnoj, verbalnoj, ali i na fizičkoj razini.

7.Literatura

- [1.]Juhant M., Levc S. (29. 7. 2011). Varuh otrokovih dolžnosti: ali nehajte se ukvarjati z otrokovimi pravicami! Ljubljana: Mladinska knjiga.
- [2.]Juhant M. (19. 5. 2020). Varuh dolžnosti staršev: uporabite zdravo pamet, ne potrebujete dovoljenja znanosti! Ljubljana: Mladinska knjiga.
- [3.]Ivelja R. Nasilnost v osnovnošolskih klopek: Besneči otroci, zbegani starši, nemoćni učitelji. URL: <https://www.dnevnik.si/1042767533> (1. 4. 2017.)